

A kényszeregyesség joghatályának terjedelméről cikkezik a Magyar Jogi Szemle legutóbbi számában dr. Cs. Sommer József s ama konkluzióra jut e cikk során, hogy (dacára a k. e. rendelet 61. §-ának) a létrejött egység a kényszeregyességi eljárásban részt nem vett s az adós által fel nem tüntetett, egyébként jóhiszemű hitelező követelésére ki nem terjed, hanem az csorbitatlanul vagyis 100% erejéig érvényesíthető. A cikkíró főérvként arra hivatkozik, hogy a hitelező elesik a 62. §-ban biztosított ama jogtól, hogy a táblás kimutatás alapján esetleg kielégítési, illetve biztosítási végrehajtást kérhessen az adós ellen: nem volna tehát méltányos, hogy viszont az ő kárára beálljon a kvótális kielégítésre való ráutaltság!

Nézetünk szerint téves a cikkírónak ez a gondolatmenete. A k. e. 62. §-ának hivatkozott intézkedése a k. e. eljárásnak nem principális, hanem az eljárás bíró jellegéből folyó másodlagos rendelkezése, t. i. ha már az adós elismerte a bíróság előtt hitelezője követelését, szükség esetén ne kelljen ezt a kérdést újból bíró elé vinni, hanem az adósnak ezen bíróság előtt történt adósság elismerése (quasi bírói egység) alapján lehessen ellene végrehajtást kérni. A szóban levő rendeleti intézkedés egyébként is csak akkor válhatik aktuálissá, ha az adós a kényszeregyességnek eleget nem tesz.

Magát a kényszeregyesség létrejöttét azonban valamelyik hitelező részvétele vagy távolmaradása nem befolyásolhatja; a hitelezők minden mozzanatról a legnagyobb nyilvánosság útján (hivatalos lap, napi és szak-sajtó) szereznek tudomást, ha tehát ennek dacára — akár az adós hibájából, akár más okból — valamelyik hitelező az eljárásban részt nem vesz, akkor magára vessen, de indolentiájából — vagy pláne offside-állásából semmi esetre sem származtathat oly előnyöket, mint aminőket a cikkíró ur vél.

De bajosan gondolható az is, hogy magát a hitelezők egyetemét érné kár azzal, hogy valamelyik hitelező követelése nem szerepelt a kimutatásban, mert hiszen ezzel az adós vagyoni helyzete csak kedvezőbbnek tűnik fel előttük s annál szigorubbak az adós ajánlata megítélésénél; tudvalevőleg ellenkezőleg az a valószínűbb veszély, hogy az adós irreális követelésekkel avagy a meglevő vagyon tulságos alábecsülésével könnyebben rábírija hitelezőit oly egyszemélyi ajánlat elfogadására, amely a valódi vagyonviszonyát és fizetőképességét tekintve, meg nem engedhető előnyöket biztosít számára!

F. P.

Jelzálogos követelések felértékelése. A Polgári Jog februári 1. számában Dr. Vági József ad néhány adalékot a fenti címen a fenti kérdéstről és a március havi második számban Dr. Beck Salamon közöl ugyanezen kérdésben döntő kuriai ítéletet „jelzálogos tartozás valorizálása“ címen.

A kérdés érdekes egyrészt azért, mert anyagi jogi jelentőségénél még sokkal nagyobb a megoldás gazdasági jelentősége és másrészt pedig azért, mert főleg a kérdés alább ismertetendő egyik változatában a bíróságok ugy hatásköri fokozat-

ban (járásbíróság, fellebbezési törvényszék, tábla, kuria) mint pedig illetékességi viszonylatban (vidéki, vagy budapesti járásbíróságok és törvényszékek) egymástól teljesen eltérő gyakorlatot folytatnak.

A kérdés perjogi kuriózumára már Dr. Vági fent idézett cikke is reá mutat, amikor azt mondja, hogy „formailag a perek tárgyának értéke rendszerint a régi koronákkal egyenlő papirkorona mennyiség és hogy így az ügyek tulnyomó részt a járásbíróság előtt indulnak meg és nem kerülnek fel a kuriára“. Ez azonban csak ma van így, a 2350/1924. M. E. számú és az értékhatárok felemelése tárgyában intézkedő ezt megelőző legutolsó két rendelet életbelépése óta, azelőtt különösen az 1923-ban megindult perekben, amikor a járásbírószági értékhatár 500.000 korona volt, a kuriának több ízben volt alkalma megnyilatkoznia és mindannyiszor azt az álláspontot foglalta el, hogy az adós a bekebelezett aranykoronákat, ugyanannyi papir koronával jogosult visszafizetni. Az indokolás lényegileg mindig azonos a Dr. Beck Salamon által közölt P. V. 4333/1924. számú ítélet indokaival, bár érdekes, hogy ez az eset, amely a fenti ítélettel végződött (a hitelező perelte a kölcsön valorizált visszafizetését) felette ritka és a gyakori eset az, hogy az adós perel a hitelezőtől törlési engedélyt. Így áll elő azután az, hogy az ítéletek nem elutasítóak, hanem helytadóak, t. i. a törlési iránti keresetre.

Igy ezen ítéletek típusa, a P. V. 3502/1923. számú kuria ítélet is, mely majdnem betű szerint a fenti ítélettel azonosan mondja, hogy ezidőszerint nincsen oly törvényes rendelkezés, vagy bírói gyakorlat amelynél fogva kölcsöntartozás valorizáltan lenne visszafizetendő... és ennél fogva nem sért jogszabályt a fellebbezési bíróság ezirányu jogi döntése.

Érdekes eset szolgált a P. V. 4798/1924. számú ítéletnek alapjául, melyben a hitelező kérte az alperest a kölcsön valorizáltan leendő visszafizetésére kötelezni és az alperes adós pedig törlési engedély kiadására viszont keresettel igyekezett a felperes hitelezőt szorítani. A kuriai ítélet végső fokon helyben hagyta a budapesti törvényszék 4. P. 37053/1921. számú ítéletét, mely a felperest keresetével elutasította és az alperes viszon keresetének helytadott. Ez a per egyike volt az első jelzalog-törlési pereknek.

A budapesti Törvényszék 33-as fellebbezési tanácsának — mely hasonló tárgyú perekben Budapesten ma már csaknem mindig végső fokon dönt — ítéletei állandóan a kuriai V.-ös tanácsának ezirányu gyakorlatát követik ugy annyira, hogy a tipikustól tényállásban eltérő kevés eset kivételével az indokolás már csaknem sablonszerű. Így: 33. Pf. 1955/1925, 33 Pf. 1511/1925.

Ezen ítéletekben a legjellemzőbb az, hogy majdnem valamennyi perben az érdemi döntés már tényleg a perjogi kérdésnél eldőlt. Az alperesek ugyanis szintén majdnem kivétel nélkül pergátló kifogással kísérleteznek, mondván, hogy a pertárgy értéke nem papirkorona, hanem a papirkoronákkal egyenlő számú aranykorona. A pergátló kifogásnak a járásbiróság sem igen szokott helytadni, de szívesen állapítja meg a perértéket a 68600/1924. I. M. számú rendelet 41. §. 2-ik pontja alapján — mint határozatlant, 10.000.000 koronában.

A 33. tanács valamennyi esetben, úgy a pergátló, valamint a 10.000.000 koronás érték megállapítás esetében, a Pp. 6. §. 4. pontját huzza rá a pertárgy értékére és azt ekként a törölni kért papirkoronák alapján 1—200.000 koronában állapítja meg és érdemben a legtöbbször nem vitás tényállás (a bekebelezett tartozás összege és a letétbe helyezés ténye) alapján minden egyéb érdemi indokolás nélkül ad helyt a keresetnek.

Végző fokon dönt a fellebbezési törvényszék azért, mert legalább 10.000.000 arany koronán felüli összegnek kell bekebelezve lennie, hogy a felülvizsgálás lehessen megengedhető s hogy így a tábláig jusson az ügy és legalább 25.000.000 arany koronán felüli összegnek, hogy a törvényszéknek legyen az elsőfokon hatásköre, ekkora összegekről szóló bekebelezés pedig felette ritka volt.

A kérdés érdekes variánst nyújt akkor, ha a hitelező külföldi állampolgár, vagy külföldi telephellyel bíró jogi személy. A külföldi alperesek (legtöbbször wieni pénzügyintézet, mely békében jelzálog kölcsönök nyújtásával foglalkozott) ugyanis kivétel nélkül a trianoni békeszerződés 198. szakaszával védekeznek és vagy pergátló kifogást emelnek a Pp. 180 §. 2. pontja alapján, vagy pedig felfüggeszteni kérik a pert.

A kuria a régebben még hozzákerült ügyekben ebben a kérdésben is adósnak kedvezett, mondván, hogy a trianoni békeszerződés 198. szakaszának alkalmazása helyt nem foghat, mert jelzáloggal biztosított követelések nem esnek a 198. szakasz rendelkezése alá, (ez nyilván helytelen, mert a jelzálogintézetek és földhitelintézetek ugyanezen szakaszban taxative fel vannak sorolva és így ha nem is tárgyi, de alanyi vonatkozásban a szakaszra való hivatkozása feltétlenül megáll), de ha ide esnének s a döntő „hogy a felhívott cikkben jelzett megállapodások ez ideig nem jöttek létre és hasonló tárgyu perekre ezidőszert perindítási tilalom nincsen, valamint per felfüggesztést rendelő jogszabály sem . . . a felek jogviszonyai tehát a csak bizonytalan időben megkötendő megállapodások bevarásáig nem hagyhatók megoldatlanul . . . és így a keresetindítás időelötteinek nem mondható, az alperes idevágó felülvizsgálati panasza alaptalan“. P. V. 3502/1923.

Ugyanezen kérdésben ujabban a vidéki járásbiróságok a hitelezőre nézve sokkal liberálisabb álláspontot foglalnak el, a pert legtöbbször felfüggesztik (a pergátló kifogásnak — helyesen — ritkán adnak helyt), s a vidéki törvényszékek szívesen hagyják is helyben ezt a határozatot. Így: Celdömöki járásbiróság P. 774/1924. és szombathelyi törvényszék Pf. II. 1739/1924. A határozat ellen a felperes felülvizsgálati kérelemmel élt és ezt a győri tábla már P. III. 2616/1924. számú végzésével hivatalból visszautasítja a 2350/1924. M. E. rendelet 1. szakasz 5. c. pontja alapján, minthogy felülvizsgálatnak értékre való tekintettel helye nincsen és minthogy a felperes ezt a végzést is felfolyamodta; a kuria V. tanácsa azt ugyancsak hivatalból utasította vissza, mondván, hogy a felülvizsgálati bíróság végzése ellen felfolyamodásnak csak a törvényben kifejezetten megengedett esetekben van helye.

Az ezen irányú döntésekkel szemben a pestvidéki törvényszék P. IV. fellebbezési tanácsa és a budapesti 33-as fellebbezési tanács sorra változtatja meg az ez irányú járásbirósági döntéseket és ad helyt a keresetnek, — azonosan a kuriai döntéssel, mert „alaposnak találta a kir. törvényszék felperesnek ama fellebbezési panaszát, hogy jogszabályt sértett a kir. járásbiróság akkor, mikor a felperes keresetét az 1921. évi XXXIII. t.-c. 198. §-ában foglalt rendelkezés alapján időelőtteinek találta és mint ilyent elutasította, mert a felhívott törvény szakaszban jelzett pénzügyi szabályozás ez ideig meg nem történt és nincs olyan törvényes rendelkezés, amely a felek között hason tárgyú vitás kérdéseknek elbírálását felfüggesztené, vagy kizárná, ily intézkedés hiányában a felek között vitás jogviszonyok elbírálása függőben nem tartható, hanem fennálló jogszabályok értelmében eszközlendő...“

A legritkábban a Tábla foglalkozott a kérdéssel és pedig főleg akkor, amikor még a törvényszék döntött az 500.000 koronánál magasabb értékű perekben és a kevés számú esetekben is a Tábla gyakorlata az volt, hogy a törlési engedély kiadása mellett és külföldi hitelező alperessége esetén a fellebbezési törvényszék ez irányú álláspontjától eltérően a perfelfüggesztés mellett döntött.

Ugyancsak a külföldi alperes szokásos védekezése a letét szabályos voltának kifogásolása is. Jogszabály (polgári törvénykönyv tervezet 1023. §.), mondja az alperes, hogy a fizetésül szolgáló letét az alperes lakhelyén, illetve telephelyén helyezendő letétbe, továbbá jogszabály, (K. T. 324. §.), hogy az adós a saját költségén a hitelező telephelyén köteles a készpénztartozást teljesíteni, — és érdekes, hogy a felperesek ennek ellenére is sajnálják a fáradságot, hogy külföldön, legtöbbször Wienben, helyezték el a letétet. A vidéki járásbiróságok ebbe

a formahibába kapaszkodó alperesi védekezést szívesen honorálják, talán azért is, hogy az érdemi döntést elodázzák és szívesen utasítják el a telekkönyvi rendtartás 91. §-ára és a 947/1888. I. M. számú rendelet 9. §-ára hivatkozással ez okból a keresetet, (nagykútaai járásbiróság 955/1925.)

A budapesti 33-as fellebbezési tanács ebben a kérdésben is az adószra kedvező merev álláspontot képvisel és minden ilyen esetben kimondja, hogy a Pp. 39. §. alapján illetékes bíróságnál, mint perbíróságnál eszközölt letét szabályos és az alperesi védekezést aláptalannak minősíti.

A kérdésnek van még több változata, így pl. a hitelező részére a kölcsönszerződésben biztosított választási jog, mely szerint a lejárat előtt eszközölt felmondás esetén a hitelező választhat kötvény és készpénz között, stb. stb., amely összes kérdésnek megvitatása azonban nem akart e pár sor célja lenni.

Végző konklúzió az, hogy a Kuriának ma már perjogi okokból nincs alkalmja ezen nagy fontosságú kérdésben döntenie és esetleg a régivel szemben új és az anyagi igazságnak talán jobban megfelelő álláspontot elfoglalnia és hogy ennek folytán a végző fokon eljáró alsó bíróságok vagy huzodznak az érdemi döntéstől, vagy pedig a telekkönyvi formalizmussal is csak alig megmagyarázható, merev álláspontot foglalnak el.

A kérdés, leglényege a valorizálás kérdése és a valorizálásról sok szó esett már pro és contra. E sorok írójának fellette szerény álláspontja az, hogy eltekintve az esetleges perindítási késedelemtől, a követelés lejárt, vagy le nem járt voltától s a jogcímétől, melyek a valorizálás mértékére lehetnek befolyással, — a valorizálás alapja semmiképpen sem a kártérítési, hanem az identitási elmélet, mely szerint az alperes azt köteles visszaadni, amit kapott.

E szerint pedig semmiképpen sem lehet az anyagi jog követelményeivel és a méltányosság mindig követendő lenne elvével összeegyeztetni azt, hogy egész birtokok, vagy paloták árát kitevő kölcsönt a telekkönyvi formalizmusra hivatkozva, 1—2 szobás lakás egy havi bérével, vagy egy mázsa búzával lehessen visszafizetni.

Az ugyan bizonyos, hogy a konkrét kérdésekben a hitelező pénzügyezetek is valorizálatlan összegekben fizetik ki adósaikat, de attól eltekintve, hogy a hitelező nem mindig pénzügyintézet s a döntés a hitelezőre nézve majdnem mindig negatív, a hibát nem szabad hibával magyarázni és az is bizonyos, hogy végző esetben az eset összes körülményeinek mérlegelésével a mérsékelt valorizáció gondolatával kellene itt is megbarátkozni. Az is ellenvetés, hogy a sokszor időközben be-

állott tulajdonos változás folytán ma már más az adós, mint aki a kölcsönt felvette, de az adás-vételi szerződés e részben legtöbbször tartozásátvállalást tartalmazván, ez a kérdés is könnyen eliminálható.

A Kuria nem egyszer mondotta már éppen a valorizálással, vagy ahhoz közelálló kérdéssel (gazdasági lehetetlenülés) kapcsolatban, hogy a felek ügyletkötő akaratát kell vizsgálni: már pedig a felek ügyletkötő akarata, egy esetben sem lehetett az, hogy az adós a kölcsönnek csupán tizennégyezred-részét fizesse vissza. Igenis vizsgálni kellene a személyi körülményeket, mire fordította adós a kölcsönt, hogyan értéklődött át a vagyon stb. stb. és ezen kérdések alapján kellene megfelelő méltányossággal elbírálni a kérdést. Volt már jogterület, ahol a Kuria törvényes szabályozás nem léteben az élethez alkalmazta a döntést, nincs ennek akadálya ezen a jogterületen sem.

Tiszteletreméltó álláspont nyilatkozik meg a nagykátai járásbíróság már fentebb hivatkozott 955/1925. számú ítéletében, hol a bíróság becsatolt kuriai ítéletek preiudiciuma ellenére is meg merte hozni a felperest törlési keresetével elutasító és őt költségben marasztaló ítéletet:

„... a bíróság elrendelte a hivatkozott telekkönyv beszerzését és mindenek előtt megállapította, hogy az adott esetben a per értéke nem a keresetben említett és töröltetni kért zálogjogi összeg, hanem ennél sokkal több, minthogy azonban ennek az értéke egyenlőre meg nem határozható, a bíróság a per tárgyának az értékét 10.000.000 kor.-ra tette... de feltéve, hogy felperesek a szabályszerű letét eszközését igazolták is volna, a bíróság ezt fizetés jellegével bíró letétnek nem tekinthette volna, mert az nem vitás a felek között, hogy a felperes jogelődei annak idején osztrák értékű forintban vették fel a kölcsönt, tartoznak tehát a visszafizetéskor ezt az értéket visszaadni, a fizetés jellegével bíró letét, tehát csak akkor állana meg, ha felperesek ilyen letétet igazolnának, ezt adott esetben nem tették, hanem saját előadásuk szerint is csak 200.000 osztrák koronát helyeztek letétbe, amely összeg azonban belső értékére nézve az osztrák értékű forintoknak meg nem felel s így ez a letét fizetésnek meg nem felel...“

Dr. Vajda Petur.

Ingó-árverési hirdemény elleni jogorvoslatok kérdése. Hogy eljárási szabályaink, törvények s bírói gyakorlat egyaránt, a késedelmes adósnak tulzott mértékben kedveznek, ismert dolog-és talán legkirívóbb példa erre az árverési hirdemény jogerőre emelkedésének s vele kapcsolatban magának az árverés megtarthatásának problémája. Állandó és jogosult panasz, hogy az adósnak, ki ellen a több fokon lefolytatott perbeli s a végrehajtási cselekmények retortáján keresztül végre sikerült eljutnunk a kielégítés voltaképpeni eszközeinek, az árverésnek kifizetéséig, még mindig módjában van, — látszólag a tizenkettedik óra utolsó percében, — törvényes